

Täysistunto 21.05.2024

Osallistujat

Jäsenet: pj. Sofia Vikman/kok (poistui klo 09.40, palasi klo 10.30), Pia Björkbacka/SAK, , Laura Kurki/Suomen Yrittäjät, Elias Pekkola /Unipid, Juha Ruippo/MTK, Jaakko Haikonen/STTK (vara), Anna Hyvärinen/Fingo (vara), Anu Juvonen/demokratia, rauhantyö, yhdenvertaisuus, Eli-na Korhonen/naisten ja tyttöjen oikeudet sekä väestökehitys, Katri Suomi/koulutus ja kehittyvät yhteiskunnat, Suvi Virkkunen/humanitaarinen apu ja kriisinkestävyys, Niko Humalisto/koulutus ja kehittyvät yhteiskunnat (vara), Jaana Hirsikangas/ naisten ja tyttöjen oikeudet sekä väestökehitys (vara), Tuomas Tuure/ demokratia, rauhantyö, yhdenvertaisuus (vara)

Asiantuntijajäsenet: Pasi Hellman/ulkoministeriö, Anne af Ursin/VM, Piia Immonen-Seuguenot/OKM, Juska Kivioja/SASK, Marjaana Kokkonen/ympäristöministeriö, Jenna Kuitunen/sisäministeriö, Sari Lehtiranta/ulkoministeriö, Satu Leino/STM, Jorma Peltonen/SKOL ry, Leena Pentikäinen/TEM, Antti Raukola/Suomen Pankki, Markus Schulman/MMM, Kim Remitz/KIOS, Annukka von Kaufmann/Plan Suomi, Kalle Sysikaski/Rauhanliitto, Matti Ylönen/Finnwatch, Annette Gothoni/Suomen World Vision, Maikki Kuittinen/Fida

Muut: Antti Vänskä/ulkoministeriö, Matti Väänänen/ulkoministeriö), Patricia Maruschak/Kirkon ulkomaanapu

Sihteeristö: Marikki Karhu, Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus
Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 09.33.
2. Pöytäkirjat tiedoksi
Hyväksyttiin täysistuntopöytäkirja 12.3.2024 ja työvaliokunnan pöytäkirja 16.4.2024.
3. Ukraina Suomen kehityspoliittisena kumppanina

Ukraina on tällä hetkellä Suomen suurin kehitysyhteistyön ja humanitaarisen tuen kohde-maa. Venäjän hyökkäyksen jälkeen Suomen tukea on sekä lisätty että sopeutettu niin, että se vastaa akuuttiin hätään ja vahvistaa yhteiskuntaa sodan keskellä. Suomen ja Ukrainan välinen kehitysyhteistyö perustuu maastrategiaan ja kehitysyhteistyön maaohjelmaan. Jatkossa Suomen valtion yhteistyötä ohjaa Suomen kansallinen Ukraina-jälleenrakennussuunnitelma. Näistä asioista KPT:ta päivittivät Ukrainan jälleenrakennuksen ja tuen suurlähettiläs *Antti Vänskä* (ITÄ-20/UM) ja Ukrainan kehitysyhteistyötiimin vetäjä *Matti Väänänen* (ITÄ-20/UM) Myös useat suomalaiset kansalaisjärjestöt työskentelevät Ukrainassa. Kirkon Ulkomaanapu kertoi työstään Ukrainassa.

Suomen tuki Ukrainalle ja yhteistyö on pitkäaikaista maan, aina 1990 –luvun alusta. Suomi on lisännyt tukea ja yhteistyötä merkittävästi sodan myötä. Humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön määrä 58 milj eur vuodessa tuleville vuosille ja tuki jatkuu niin kauan kuin on tarpeen osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomen Ukrainan maastrategia ja maaohjelman tavoitteet ovat edelleen relevantteja. Maaohjelman keskiössä on opetus ja oikeusvaltiokehitys sekä energia. Sodan myötä Ukrainan pyynnöstä rinnalle tullut humanitaarinen sekä taloudellinen tuki. Jälleenrakennussuunnitelma tulee korvaamaan maastrategian ja -

ohjelman. Suomen ja Ukrainan suhteet ovat monipuolistuneet ja vahvistuneet. Taustalla vaikuttaa Agenda2030 ja Ukrainan omat tarpeet. EU-jäsenyyspolku luo viitekehyksen Suomen yhteistyölle Ukrainassa. Köyhyyden poistamisessa saavutettu hyviä tuloksia Ukrainassa. Sodan myötä köyhyydessä elävien osuus on kuitenkin noussut. Korruption osalta Ukraina on samassa kategoriassa kuin muutkin Suomen pitkäaikaiset yhteistyömaat. Henkilöstön vähyys vaikuttaa tulostavoitteiden saavuttamiseen ja riskienhallintaan.

Jälleenrakennusuunnitelma perustuu hallitusohjelmaan. Ministeri Tavio antoi erillisen toimeksiannon ulkoministeriön Itäosastolle suunnitelman laatimisesta. Suunnitelma on laadittu kahdessa osassa. Suomen tuki Ukrainalle on ollut hyvin vahvaa, josta noin 2/3 puolustustukea, noin miljardi kehitysyhteistyötukea eri muodoissaan ulkoministeriön kautta. Puolet jälleenrakennusuunnitelmasta tehty. Ensimmäinen osa valmistui joulukuussa 2023, se löytyy netistä. Se käsittelee taloutta ja sitä, miten suomalaiset yritykset voivat osallistua jälleenrakentamiseen. Rahoitus ja neuvontapalvelut korostuivat tässä. Ukraina ei ole suomalaisille yrityksille tuttu alue ja suomalaisten yritysten presenssi maassa on ollut vähäisempi kuin esim. tanskalaisilla yrityksillä. Nyt on luotu tiettyjä rahoitusmuotoja niin, että kaupan ja investointien rahoittaminen on mahdollista. Neuvontapalvelut: suomalaiset yritykset eivät tunne Ukrainaa juurikaan ja siksi laadittiin manuaali yrityksille, keiden puoleen voi kääntyä saadakseen asiantuntijaneuvoja maassa toimimiseen. Kiinnostus on kasvussa, mutta maltillista, moni odottaa, että maahan saataisiin rauha. Suunnitelman toinen osa valmistuu tämän vuoden (2024) aikana ja se on luonteeltaan erilainen. Keskeisenä elementtinä valtionhallinnon sidosryhmien ja valtionhallinnon osallistuminen jälleenrakentamiseen. Tässä osassa kehitysyhteistyö ja humanitaarisen avun määrärahojen käyttö. Toinen osa kuvaa mitä Suomi tekee Ukrainassa nyt ja lähivuosina. Ei perusteta uusia työkaluja/instrumentteja, enemmänkin muodostetaan kokonaiskuva ja nostetaan tietoisuutta siitä, mitä on meneillään. Kehitysyhteistyön osalta suunnitelma on linjaava. Kaksi keskeistä asiaa koko työssä: 1) mitä Suomi tekee tarvelähtöisesti, 2) mikä on Suomen lisäarvo, yhteistyön on perustuttava tälle.

Kirkon Ulkomaanavun maajohtaja *Patricia Maruschak*: KUA on toiminut aktiivisesti Ukrainassa vuodesta 2022 ja henkilöstöä siellä on 32, toimistot Kiovassa, Chernihivissä, Kharkivissa. Keskittyvät koulutukseen ja auttamaan ihmisiä työllistymään ja harjoittamaan elinkeinoja. UM tuki 14 milj euroa. Tukea KUA saa EU:lta 20 milj, Education Can Not Wait -järjestöltä 8,5 milj usd, Suomen UM 1 milj euroa. Varoilla on perustettu 16 koulua ja 12 uutta koulua tulossa (yli 10 000 oppilasta hyötty tästä). Kouluissa on 39 turvapistettä, jotka on varusteltu (generaattoreita, bio-veikkoja, vedenlämmittimiä, led-valoja, tv:itä, ym). 8600 oppilasta hyötynyt tästä. Myös toimitettu 5000 oppimispakettia (kyniä, vihkoja, ym). 5 digitaalista oppimiskeskusta perustettu, yli 1000 oppilasta hyötynyt tästä. MHPSS-koulutusta yli tuhannelle oppilaalle (mental health + psychological support training). Koulutuksessa autetaan oppilaita vaikeassa psykologisessa/pelottavassa tilanteessa ja annetaan apua traumojen käsittelyssä. Opettajia koulutettu sekä yläkoulutasolle kehitetty uusi malli-curriculum ja avustettu ammattikoulutuksessa ja luotu yhteyksiä uskonnollisten johtajien välille rauhanrakentamisessa. Haasteena Ukrainassa on erittäin monimutkainen oikeus- ja sääntelyjärjestelmä, kova kilpailu pätevästä paikallisesta henkilökunnasta, koordinaatio etenkin humanitaarisen avun alalla, korruptio, ennalta-arvaamaton turvallisuustilanne. Mahdollisuuksiakin on: motivoitunutta ja hyvin koulutettua työvoimaa on tarjolla, kansainvälisiin yrityksiin ja organisaatioihin luotetaan, Suomen brändi on arvostettu.

Keskustelussa kysyttiin, miten siirtymä jälleenrakennusohjelmaan nähdään maaohjelman päättyttyä. Olisiko tässä tarvetta valmistelussa KPT:n näkemyksille?

Myös eri rahoitusinstrumenttien välillä siirtyily vaatii ketteryttä, pohdittiin, miten se voitaisiin parhaiten tehdä. Todettiin myös, että haavoittuvat ryhmät on myös saavutettava. Tämä

on tärkeää ja esimerkiksi naisten tekemä työ on oltava Suomen toiminnan keskiössä. Työtömyys naisten keskuudessa on yleistä, mutta naiset ovat myös perustaneet paljon yrityksiä. Näin ollen naisia tulisi tukea kaikessa työssä jota tehdään Suomen varoilla.

Kysyttiin, miten suunnitelman 1. osassa on huomioitu se, että köyhyys on lisääntynyt, työehdot heikentyneet, palkat laskeneet, toimeentulo työllä on vaikeaa. Todettiin myös, että paikallisten toimijoiden tukeminen on tärkeää kestävyyskannalta (vrt. suomalaisten toimijoiden tuki). Tiedusteltiin myös tapoja päästä kommentoimaan suunnitelmia.

UM vastasi, että tulosperustaisuutta tullaan jatkamaan myös Ukrainan osalta. Kommentteja voidaan ottaa vastaan myös KPT:n joukolta. Ollutkin yhteistapaamisia kansalaisjärjestöjen kanssa. Yksittäinkin tavattu. Tämä KPT:n työohjelmaan.

Pohdittiin henkilöstöressurssien pienuutta ja miten se vaikuttaa Ukrainatuen tuloksiin, miten julkishallinnon leikkaukset näkyvät sekä kysyttiin ympäristösektorin roolista jälleenrakennusohjelmassa. Huomioitiin, että naiset, sukupuolistunut ja seksuaaliväkivalta ovat erittäin suuri ongelma Ukrainassa, lakien toimeenpanossa ongelmia, tarvitaan koulutusta oikeuslaitokselle, poliisille, ym. Näiden järjestöjen rahoitus oleellista, koska tekevät tätä työtä.

4. KPT:n strategialuonnos 2024-2030 -keskustelu

KPT:n strategiaprosessi on loppusuoralla ja sen päätavoitteena on toimikunnan työn ja sen ohjattavuuden kehittäminen muodostamalla toimikunnalle yhteinen missio ja visio sekä selkeät tavoitealueet, joille tulevat työohjelmat rakentuvat. Sihteeristö laati alkuvuoden työpaikkojen yhteenvetoihin perustuen luonnoksen, josta käytiin työvaliokuntakeskustelu 9.4. Keskustelun ja puheenjohtajan kommenttien pohjalta strategialuonnoksesta on tehty tiivis nelisivuinen kokonaisuus, josta keskusteltiin istunnossa. Strategian käsittely jatkuu työvaliokunnassa 11.6. Puheenjohtaja ehdotti, että toimintaympäristön analyysia ei tehdä, vaan tukeudutaan esim. ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä kauppa- ja kehitysselonteon analyysiin sekä tietoon, joka jo on olemassa KPT:ssä. Puheenjohtaja piti KPT:sta annettua asetusta strategian tärkeänä lähtökohtana, kuten myös Valtioneuvoston asettamis päätöstä, jossa on annettu KPT:lle tehtäviä. Näiden on näyttävä selkeästi strategiassa ja ohjattava toimikunnan toimintaa. Strategia ei ole sisältökysymyksiä läpikäyvä julkaisu. Strategian valinnat johtavat kohti KPT:n visiota.

Keskustelussa nostettiin esille kestävän kehityksen rooli strategiassa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan ohella kestävä kehitys on oltava KPT:n työn perusta. Myös geopoliittinen tilanne ja turvallisuuskriisit liittyvät kestävän kehityksen toimintaan. Agenda2030 on Suomen yksi vahvuusalueista ja vahvistaa brändiämme maailmalla. Tämä tulisi nostaa toimintaperiaatteista kertovaan strategian osaan. Puheenjohtaja puolsi tätä. Kestävää kehitystä voisi nostaa voimakkaammin myös tavoitealueille. Puheenjohtaja totesi, että sivulla 4 lukee kestävän kehityksen edistäminen kohdassa c. Voidaan nostaa myös a ja b kohtiin.

Kysyttiin myös mahdollisuutta lähettää erillisiä kirjallisia kommentteja ja sovittiin, että kommentteja ja evästyksiä voi lähettää sihteeristölle.

Toivottiin mukaan myös mainintaa KPT:n riippumattomasta asemasta. Puheenjohtaja totesi, että riippumattomuus on jo asetuksessa määritetty, eikä siksi nosteta visioon visioon, vaan se on nyt toimintaperiaatteet –osiossa. Pääsihteerin totesi, että riippumattomuus vaatii erilaista muotoilua.

Toivottiin mukaan mainintaa biodiversiteettisopimuksesta ja pohdittiin, mitä transaktionaalisuus –termillä tarkoitetaan. Transaktionaalisuus ja geopoliittisuus; ei nähty valmisteilla olevia selontekoja, joten vaikea määritellä näitä asioita tekstiin.

Todettiin myös, että strategia on pidettävä tiiviinä. esim. infograafi voisi olla selkeyttävä.

Todettiin, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka korostuvat paljon. Ylivaalikautisen selonteon määritelmä kehityspolitiikalle tulisi ottaa mukaan tekstiin myös otsikointiin. Kehityspolitiikan määrittelystä todettiin, että se tulee OECD:lta, YK:sta ja EU:sta.

Visioon toivottiin saada politiikan toteutumisen seuranta mukaan.

Todettiin, että ihmisoikeusperustaisuus ei näy strategiassa. Puheenjohtaja totesi, että ihmisoikeussopimukset ovat velvoittavia ja Suomen kehityspolitiikka on ihmisoikeusperustaista.

Pääsihteeri totesi, että ihmisoikeusperustaisuus näkyy strategisissa painopistealueissa.

Tuloksellisuudesta todettiin, että kehityspolitiikalla pyritään köyhyyden poistamiseen ja eriarvoisuuden vähentämiseen, eikä voi redusoida pelkäsi tukitoimeksi ulko- ja turvallisuuspolitiikalle, vaan kehityspolitiikalla on omat itsenäiset tavoitteensa.

Puheenjohtaja totesi, että nostetaan toimintaperiaatteisiin kestävää kehitystä ja täydennetään kehityspolitiikan määritelmää.

KPT:n roolin osalta todettiin, että vaikuttavuuden vahvistaminen on tärkeä osa, mutta nyt tekstistä jää tekninen tunnelma siitä, mitä vaikuttavuus on. Osa KPT:n roolia on myös ymmärtää Suomen eri toimien ja yhteistyön vaikutus pitkien päämäärien edistämiseksi, KPT:n tehtävä on tuoda näitä näkökulmia esille. Toivottiin myös tekstiin avattavaksi se, mitä mitataan ja mitä tavoitellaan.

Toivottiin poistettavaksi kohdasta "toimintaympäristö: "kehityspolitiikkaa tehdään nyt ja tulevaisuudessa..."-lausetta, koska toimikunnassa ei ole muodostettu mielipidettä yhdessä tästä. Yhteinen kannanmuodostus on tärkeää, mutta myös moniäänisyys tärkeää.

Pääsihteeri totesi, että nämä tullaan avaamaan tekstiin.

Puheenjohtaja selvensi, että strategiassa puhutaan yhteisestä äänestä, koska lisäarvo syntyy silloin kun onnistutaan asetuksen tehtävissä, joista ensimmäinen liittyy yhteisen näkemyksen muodostamiseen. Toimikunnan vaikuttavuutta voidaan lisätä tällä. Siksi asian on oltava kirkaana strategiassa.

Tarveperustaisuus; KPT:n työlle on oltava kysyntää, jotta olisi hyödyllistä, erityisesti eduskunnan suuntaan. Ei tule tehdä vain omaan tarpeeseen selvityksiä. KPT:n on tehtävä merkityksellistä työtä ja puututtava asioihin, jotka ovat tärkeitä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Toimintasuunnitelman on oltava realistinen ja mittarit on asetettava sen mukaan.

5. KPT:n ajankohtaiset tiedoksi

Selontekojen valmistelu

Alivaltiosihteeri Hellman päivitti kauppa- ja kehitysselonteon valmistelusta: selonteko on laaja-alaismpi kuin perinteinen kauppa ja kehitys ja sitä valmistellaan yhteistyössä ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon kanssa. Tällä on haettu synergioita. Tällä tiiviillä yhteistyöllä on ollut vaikutuksia valmisteluprosessiin. Selontekoa valmisteltaessa on konsultoitu eri sidosryhmiä ja sitä on tehty läpinäkyvästi. Siihen on mm. saatu yli 80 kontribuutiota eri puolilta sekä järjestetty lukuisia pienryhmä- ja muita keskusteluja. Sidosryhmiä on siis kultu monipuolisesti. Viime viikot työstö on ollut poliittisessa prosessissa. Keskusteltu hallituspuolueiden kesken tp-utva:ssa viime viikolla ja ministeri Tavio on ollut UaV:ssa kuultavana. Poliittisella tasolla käynnissä ovat viimeiset keskustelut ja kesäkuun loppuun mennessä valtioneuvosto antaa selonteon eduskunnalle käsittelyyn. Selonteko pohjaa hallitusohjelman tekstiin: kehittyvien maiden kanssa kestävä kumppanuudet ja molemminpuolinen hyöty. Kestävän kehityksen tavoitteet ja kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän kunnioittaminen mukana. Tarkoituksena on vahvistaa kehityspolitiikan keinoin muita rahavirtoja kehittyviin maihin. Puheenjohtaja kertoi myös, että ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko valmistuu ja menee eduskunnalle ennen kesälomia ja sen eduskuntakäsittely menee syksylle.

Korkotukilain muutos

Korkotukiluottolain HE luonnos on tulossa lausuntokierroksella kesän aikana tai alkusyksystä. Sidosryhmien lausuntoaika tulee olemaan noin 6-8 viikkoa. UM järjesti sidosryhmäkuulemisen 8.5. Lakiluonnos on saatavilla.

UNRWA Europe –vierailu

KPT:n jäsenillä oli mahdollisuus tavata ja kuulla päivitys Gazan tilanteesta ja YK:n palestiinalaispakolaisjärjestön, URWAN Gazan kenttätoimiston johtajalta Heli Uusikylältä ja Marc Lassouaoui'ltä 23.4. Tapaamisessa painottuivat humanitaarisen hädän mittasuhteet (erityisesti lasten asema), yhteistyö Maailman Ruokaohjelman (WFP:n) kanssa, jolle UNRWA tarjoaa perustan, raja-asemien haasteet ja mahdollisista tulitauon ja rauhan edellytykset.

KPT:n matkaraportti Kenian ja Somalian kenttämatkalta

Matkan tarkoituksena oli perehtyä kattavasti Suomen maaohjelmatyöhön ja kumppanuuksiin sekä maiden kehityshaasteisiin ja näkymiin. Matkan pääteemoja olivat naisten aseman ja oikeuksien vahvistaminen, rauha ja turvallisuus, hyvä hallinto ja koulutus. Nairobina lisäksi vierailu sisälsi kaksi samanaikaista kenttämatkaa, jotka suuntautuivat Mogadishuun ja Mombasaan/Kwalen piirikuntaan. Raportti on luettavissa KPT:n nettisivuilla.

Fingon ja Finnfundin kanssa yhteistyössä järjestetyn EU-vaalipaneelin tallenne on saatavilla YouTubessa.

6. KPT:n aikataulu

- TI 11.6. *Työvaliokunta*, kab. Tervaleppä/Teams, Pikkuparlamentti. KPT:n strategiatyö (tarvittaessa) ja työohjelman 2024-2027 syötteet.
- TI 10.9. *Täysistunto*, suuren valiokunnan sali, Pikkuparlamentti. KPT:n työohjelma 2024-2027 ja ajankohtaisaiheita.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.30.